

قرن حاضر شاهد روند بی سابقه فراملی شدن جرایم است. چند دهه ای است که رایانه و اینترنت همه گیر شده و در مناسبات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جای خود را یافته است به نحوی که در جوامع پیشرفته استفاده از آن به عنوان یک ضرورت مطرح شده است و روز به روز رسوخ سیستم های رایانه ای در اینترنت گسترش می یابد و جهان را به دهکده ای شبیه می سازد که کاربران در هر سویی از دنیا براحتی می توانند با هم ارتباط برقرار نموده و کارهای خود را رفع و رجوع کنند و بدون صرف زمان طولانی در جهان اطلاعات سیر نمایند و بر دانش خود بیفزایند و به نحوی مهارت های خود را افزایش دهند اما در این میان ممکن است همانند دیگر مناسبات اجتماعی، سوء استفاده کنندگان وارد این عرصه شوند و به اقدامات مجرمانه روی می آورند و این سوء استفاده کامپیوتری و بالا بودن حجم خسارات و زیانهای وارده باعث شده تا افراد مختلف از جمله حقوقدانان، جرم شناسان و متخصصان کامپیوتر به بررسی همه جانبه این پدیده روی آورند. جرایم نسل جدید و تکنولوژی اطلاعاتی (IT) که کامپیوتر بستر آن و شبکه جهانی اینترنت از مهمترین ابزار آن میباشد به معنای واقعی جرایم فراملی بوده و حد و مرزی نمی شناسد. بخصوص که جرایم نسل سوم در محیط مجازی (سایبر اسپیس)^۱ به وقوع می پیوندد و این محیط در فضای شبکه های بین المللی موجود در جهان از جمله اینترنت وجود داشته و هرگونه فعل و انفعالی در داده ها و اطلاعات میتواند نوید وقوع یک جرم را بدهد که در بعضی از موارد قابل تطبیق با جرایم کلاسیک و سنتی بوده و به جهاتی بی سابقه و نوظهور میباشند. ولی در هر صورت کمتر میتوان عناصر سه گانه وقوع جرم را از لحاظ حقوق کیفری در این مورد جرایم پیدا نمود.

^۱ . Cyber Space

برخی اشکالات درخصوص تعاون بین المللی در زمینه جرایم کامپیوتری و حقوق کیفری را میتوان چنین خلاصه نمود.

الف- فقدان اتفاق نظر جهانی در مورد اینکه چه نوع رفتارهای تشکیل دهنده جرم کامپیوتری هستند.

ب- فقدان اتفاق نظر در مورد تعریف قانونی رفتار مجرمانه

ج- فقدان تخصص نیروی پلیس، دستگاه قضایی و اجرایی

د- عدم توانایی قوای قضایی برای تحقیق و بررسی و دستیابی به سیستم های کامپیوتری (مانند غیرقابل توقیف بودن داده های کامپیوتری همانند توقیف اموال مادی)

ه- عدم وجود هماهنگی بین المللی آیین دادرسی ملی کشورهای مختلف در مورد بررسی جرایم کامپیوتری

و- ماهیت فراملی بودن بسیاری از جرایم کامپیوتری

ز- فقدان معاهده های استرداد مجرمان و معاضدت چند جانبه و مکانیزم های هماهنگ اجرای قانون در سطح بین المللی که تعاون بین المللی را میسر می سازد.^۲

ملاحظه می شود پیشگیری و مبارزه این نوع جرایم بدون تعاون بین المللی میسر نیست و تعاون بین المللی برای مبارزه مؤثر علیه جرم کامپیوتری در صورتی تحقق می یابد که چهارچوب مشترکی برای درک اینکه مشکل چیست و راه حل مناسب کدام است، حاصل می شود.

از جمله اقدامات دیگر در سطح بین المللی که می توان با عنوان سوابق و منابع تحقیق از آن استفاده نمود اجلاس سه گانه سران پلیس، متخصصین و سازمان ملل می باشد که در سال

^۲. جرایم کامپیوتری- سازمان برنامه و بودجه کشور- دبیرخانه شورای عالی انفورماتیک- جلد اول سال ۱۳۷۶، صفحه ۳۹.

۲۰۰۲ میلادی در سؤال کره جنوبی تشکیل گردید که موضوع و تأکید جلسه مذکور، اوقات پلیسی و پیشگیری از جرایم کامپیوتر و اطلاعاتی در نسل سوم این جرایم بود.

اکنون استفاده از رایانه و اینترنت نیز در کشور ما روز به روز در حال افزایش است و شاهد گسترش روز افزون تکنولوژی ارتباطات در سراسر کشور هستیم. وقوع جرایم رایانه ای و اینترنتی در کشور ما نیز همزمان با گسترش آن افزایش می یابد. در حال حاضر در جایی که رایانه و شبکه های رایانه ای ابزار ارتکاب جرایم سنتی نظیر کلاهبرداری و جعل از طریق اینترنت هستند قاضی مجبور است به علت عدم وجود یک قانون مدون و مشخص در این رابطه از قوانین سنتی مانند قوانین جزایی و قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای که آیین نامه آن در سال ۱۳۷۹ به تصویب رسید و همچنین جرایمی که در قانون تجارت الکترونیکی وجود دارد استفاده کند.

در سال ۱۳۸۱ طرح قانون تجارت الکترونیک تهیه و در دستور کار کمیسیون محترم صنایع مجلس شورای اسلامی قرار گرفت که نهایتاً متن آن در سال ۱۳۸۲ به تصویب نهایی رسید. از جمله نوآوری های مهم در قانون فوق الذکر می توان به جرم انگاری جعل، کلاهبرداری کامپیوتری، حمایت کیفری از حقوق مصرف کننده حمایت از داده و کپی رایت اشاره نمود.